

MESEČNIK ZA ČLANE VZAJEMNE ZAVAROVALNICE V LJUBLJANI

Izhaja dvanajstkrat na leto. — Celoletna naročnina za člane Vzajemne zavarovalnice 040 Lit, za vse ostale 6 Lit.

Izdaja: Vzajemna zavarovalnica v Ljubljani. — Uredništvo in uprava v Ljubljani, Miklošičeva c. 19. Telefoni: 30-21, 30-22, 30-23, 30-24.

LETNIK VII.

JANUAR 1942-XX

ŠTEV. 1

Država in zavarovanje

Ivan Martelanc

O tem, kako javna uprava posega v posameznih državah v zavarovalstvo, smo v našem listu že pisali. Toda vedno znova se v javnosti ponavljajo ta vprašanja in je prav, da tudi strokovno časopisje o takih dogodkih in mnenjih sproti obvešča svoje bralce. Zlasti glasne so navadno razprave o najučinkovitejšem posegu javne uprave v zavarovalstvo, to je o poddržavljenju zavarovanja.

Vprašanje poddržavljenja vsega zasebnega zavarovalstva, ali vsaj njegovih glavnih panog, ni novo. Od časa do časa se o tej stvari, zdaj v tej deželi, zdaj v drugi, pojavijo zgovorniki te zelo velike in pomembne spremembe v ureditvi zavarovanja. Tudi danes menijo nekateri, da mora kot sad sedanje vojne v okviru novega gospodarskega reda na svetu dokončno dozoreti sklep popolnega prevzema vsega zavarovanja, socialnega in zasebnopravnega, v državno upravo.

Naše mnenje je temu nasprotno. Ne zato, ker je »Naša moč« glasilu zavarovancev ene izmed zasebnopravnih zavarovalnic, ampak prvič zato, ker misli poddržavljenja vsega zavarovanja nasprotuje notranja narava te panoge; drugič zato, ker zavarovanja z državnimi upravnimi načini ni možno uspešno voditi; in končno zato, ker so tudi poskusi po raznih državah in v različnih dobah pokazali, da zavarovanje v javni upravi ne uspeva zadovoljivo.

Država je po svoji naravi dolžna skrbeti za tiste dobrine državljanov, ki so njihova skupna last ali vsem enako služijo. Tudi v gospodarski smeri svojega udejstvovanja mora država upoštevati to osnovno načelo, ako neče prevreči splošno priznanega družabnega reda, ki sloni na priznanju osebne svobode in zasebne lastnine. Kje je meja med posamično in občno dobrino, je včasih težko jasno določiti; tudi so pogledi za to presojo v raznih dobah in raznih političnih oblikah posamezne države različni. Kakor pa trdimo, da so železnice, pošta, denarstvo, sodstvo, glavne ceste in podobne naprave in ustanove nujne in skupne dobrine vseh državljanov in gre zato njih upravljanje državi, tako smo pre-

pričani, da zavarovalstvo ni te vrste dobrina in je treba zato to gospodarsko panogo zaradi njene notranje narave in značaja prepuštili zasebni gospodarski dejavnosti.

Glavni namen zavarovanja je, da preprečuje kvarne gospodarske posledice nepričakovano nastopajočih dogodkov, kot so požar, vlom, nezgoda, smrt in podobno. Da do zavarovanja sploh more priti, je predpogoj, da zavarovanec ima neko določeno imovino, ki naj se zavaruje: poslopje, avto, denar, blago. Te dobrine pa niso splošne; ta jih ima mnogo, drugi nič, ta je bogataš, drugi berač. Potreba po zavarovanju torej ni splošna in zato zavarovanje ne nujna občna dobrina. Tudi so zavarovani predmeti kaj različni: tu bajta, tam palača; tu visokovredno blago, tam preprosto pohištvo; tu nizko življenjsko zavarovanje za pokritje najnujnejših stroškov ob smrti, tam milijonska zavarovalna vsota kot jamstvo za podjetniški kredit veletrgovca ali tovarnarja. Ni torej moči trditi, da je potreba po zavarovanju v vseh teh kaj raznolikih primerih enaka, enako močna ali celo na splošno nujna.

Drugič, smo rekli, državni upravni načini niso primerni za nekatere gospodarske panoge, gotovo pa ne za zavarovanje. Zavarovalstvo je živo, se mora znati prilagoditi vsakršnim življenjskim razmeram, občuti vsako spremembo v cenah in vrednostih, zazna vsak tresljaj na denarnem trgu. Zavarovalna pomoč mora nastopiti takoj, ako naj je uspešna. Tu se ne more odlagati in odlašati, ampak škoda je treba takoj oceniti in odškodnino brž izplačati; treba je hitro zbrati potrebne listine in ugotoviti vse okolnosti in čimprej izplačati življenjsko zavarovalno vsoto. Državna uprava sloni na instancah in dela le pod kontrolo, zato je v poslovanju okorna, počasna in vrhu vsega zelo draga. Nasprotno je zasebna uprava zgrajena na zaupanju in sloni na osebni in imovinski odgovornosti poslovođe. Zato državni upravni ustroj ne more izpolniti zahtev, ki jih zavarovanec na svojo zavarovalnico upravičeno stavi, pač pa jim lahko ugoditi zasebna zavarovalnica s svojimi gibli-

Vprašanja ob novem letu

1. Ali imam vsa poslopja zavarovana za njihovo današnjo vrednost?
2. Ali imam zavarovane premije: pohištvo, obleke, vozove, poljedelsko orodje, kmetijske stroje, živino, krmo, zalogo živil itd.?
3. Ali ne bi kazalo popraviti in izboljšati poslopja ter tako zmanjšati požarno nevarnost?
4. Ali sva oba, mož in žena, zavarovana pri Karitas, da bi tako mogla biti deležna posebnih ugodnosti, ki jih nudi to zavarovanje ob rojstvu otrok?
5. Ali sem že kdaj premislil, kolikšne vrednosti bi bilo za mene zavarovanje zoper posledice nezgod? Ali sem že sploh vprašal zastopnika Vzajemne zavarovalnice, kakšno je to zavarovanje?
6. Sem župnik, cerkveni ključar, župan, šolski upravitelj. Ali je pa meni zaupano premoženje tudi pravilno zavarovano?
7. Kako je z menoj v vprašanju vlomskega zavarovanja? Ali mi res ne more nastati škoda zaradi vloma, škoda, ki mi jo more popraviti le pravilno zavarovanje?
8. Ali ne bi bilo primerno, če bi sklenil večje in sedanjemu položaju na denarnem trgu primerno življenjsko zavarovanje?
9. Ali imam poravnane vse premije? Kako bom uredil, da bodo vse premije tudi v novem letu v redu plačane?
10. Ali poznam zastopnika Vzajemne zavarovalnice? — Ali se obračam glede vseh vrst zavarovanja le na zastopnika te domače zavarovalnice?

vimi, hitrimi, smotrnimi delovnimi načini. Našo trditev potrjuje nešteto zgledov, ki jih vsak gotovo pozna: podjetje, ki je v javni upravi propadalo, prične uspevati, kakor hitro prevzame vodstvo zasebni gospodar; in še tako na splošno nujna in potrebna ustanova kot je n. pr. železnica, z vsemi svojimi ogromnimi dohodki, v marsikateri državi izkazuje v svojih obračunih leto za letom zgubo. Pač lahko tudi tu porabimo v nekem smislu svetopisemsko besedo, da naj ostane državi, kar ji po naravi njenih nalog in po njeni delovni sposobnosti res gre, naj pa vse drugo prepusti zasebni dejavnosti, iznajdljivosti in pridnosti, pa bo za vse dobro in prav, za državo in za njene državljane.

In končno še nekaj primerov iz zgodovine, ki je po znanem pregovoru mati vednosti in učiteljica prave modrosti!

V južni Franciji so neke vrste obvezno zavarovanje kot monopol duhovščine uvedli že leta 1170. Iz zgodovine zavarovalstva nam je znano obvezno zavarovanje z monopolom javne uprave na Portugalskem leta 1370. Poznamo državno nezgodno zavarovanje vojakov nizozemske republike iz l. 1665 itd. Vsi ti poskusi so propadli. Pa kaj bi vsako stvar začeli pri Adamu, sezimo v novejši čas in kam bliže! Povsod se bomo prepričali, da je misel podržavljenja vsega zavarovalstva propadla kot neuspešni poskus.

Italija se je l. 1896 odločila monopolizirati življenjsko zavarovanje pod javno upravo ter je bil ustanovljen poseben narodni zavarovalni zavod (Istituto Nazionale delle Assicurazioni) kot nosilec tega zavarovanja. Ta državni monopol pa se ni obnesel ter je bilo tudi življenjsko zavarovanje prepuščeno v upravo zasebni podjetnosti. Danes Istituto Nazionale še obstoji in je najmočnejša itali-

janska zavarovalnica, vendar je pa bil s kraljevim dekretom 29. aprila 1923 in z zakoni z dne 17. aprila 1925 in 11. februarja 1926 preurejen v poljavni zavod, ki deluje poleg povsem zasebnopravnih zavarovalnic in se v organizaciji zavarovalstva z njimi kosa.

Iz zgodovine zavarovalstva na področju bivše jugoslovanske države lahko navedemo več poučnih poskusov z uvedbo javnopravnega zavarovanja zoper škodo po toči. Leta 1895. so uvedli tako zavarovanje v Srbiji, pa je deželna zavarovalnica, ki ji je to zavarovanje bilo izročeno, morala kmalu prenehati, ker so ugotovili, da državni urad ni sposoben, da bi smotrno izpolnil tako težko zavarovalno-tehnično nalogo. Nov poskus so napravili leta 1905, ko so zavarovanje izročili davkarji, pa zopet brez uspeha.

Na podlagi zakona z dne 30. junija 1923 o zavarovanju posevkov in pridelkov zoper točo je prva skušala izvesti to zavarovanje pod javno upravo primorsko-krajiška oblast v letu 1928, pa je bila oblastna zavarovalnica ukinjena, ker nikakor ni mogla doseči svojega namena. Po spremembi tega zakona dne 10. februarja 1931 so se lotile problema zavarovanja pod javno upravo skoraj vse banovine. Sprejele so potrebne uredbe in pravilnike (dravska zakon leta 1931, pravilnik leta 1933), izvedli pa sta načrte le dunavska in savska banovina. Dočim prva rezultatov ni objavila, ker je že pri tehnični organizaciji zadela na velike težkoče, je »Zavod savske banovine za osiguranje« naletel na splošno grajo, ker dejanskim potrebam in svojemu namenu ni ustrezal.

Za Sovjetsko Rusijo bi že po njenih državnopravnih načelih pričakovali, da bo vse zavarovanje sama urejala in ga prevzela povsem v svojo upravo. Toda poleg državne

zavarovalnice »Gosstrah«, pri kateri je zavarovanje obvezno za neko najmanjšo določeno vrednost, obstajajo še zasebnopravne zavarovalnice za zavarovanje višje vrednosti ter te vse bolje uspevajo in v večji meri dosežajo svoj namen kot navedeni državni zavarovalni zavod.

Nemčija je na podlagi načel nacionalno-socialističnega režima pač najgloblje posegla v vse gospodarsko udejstvovanje. Za zavarovalstvo pa je generalni ravnatelj Brass, vodja gospodarske skupine zavarovanje, določeno izjavil, da podržavljenje zavarovanja ne bi bilo niti v korist države, niti zavarovanih državljanov ter je skoraj vse zavarovalstvo tudi v tretjem rajhu prepuščeno zasebnopravni dejavnosti in se je država omejila le na zelo učinkovito in smotrno nadzorstvo.

Z načrtnim proučevanjem vprašanj, ki so v zvezi s kmetijskimi zavarovalnimi panogami, se načelno že od leta 1927. dalje mnogo bavi Mednarodni agrarni institut v Rimu (Istituto Internazionale d'Agricoltura di Roma). Svoja dognanja je o priliki zavarovalniškega kongresa v Parizu leta 1937 sporočil vsemu znanstvenemu svetu in tu med drugim poudaril, da je najboljša prosta oblika zavarovanja, to je zavarovanje v zasebni upravi in neobvezno.

Načelno razmišljanje o vprašanju, kako daleč naj seže država pri zavarovalstvu, in povestnica raznih poskusov v raznih časih in deželah potrjuje torej naše mnenje, da ni naloga države, da sama prevzame v svojo upravo vse zavarovalne panoge, ampak da ustvarja pogoje, pod katerimi se bo moglo zavarovalstvo v zasebni upravi redno in uspešno razvijati v mejah, ki jih določijo zakoni glede na pravno ureditev in smotrno nadzorstvo.

Ozeblina

Dr. Ivan Pintarič

Sredi zime smo, v času, ko se menjavajo milejši dnevi z mrzlimi. V teh dnevih tepe mnogo ljudi nadloga, ki jih spominja preživelih hujših pa tudi milejših zim. Ta in oni si jo pa utegne še nakopati. Zato ne bo odveč, če napišem nekaj stavkov o ozeblinah.

Spominjam se zimskih večerov, ko smo se kot otroci gnetli v zakurjeni sobi okrog mize in drgnili noge med stokom in včasih tudi jokom. Prosili smo mater za pomoč. Tedaj nam je mati naštevava vse naše pregrehe, ko smo vkljub njenim opominom cele popoldneve letali po snegu, po moči in lužah, premočili čevlje in noge ter ozebli, ne da bi pomislili na izkušnje iz prejšnjih zim. Zvečer, ko smo se sezuli in nataknili tople copate, smo pa jadikovali. Proseč jo za pomoč, smo ji obljubljali, da se bomo poboljšali. Svetovala nam je ob takih prilikah različne pripomočke za lajšanje neznoznega srbeža. Tako smo bili včasih vsj po vrsti zaposleni z zdravljenjem ozeblin na nogah. Eden si je drgnil noge s snegom, drugi si jih je mazal z različnimi mazili, tretji si jih je kopal menjava v vroči in mrzli vodi, dokler nismo odstranili ozeblin.

Ozeblina so kaj različne. Zdravniki razlikujemo od navadnih lahkih ozeblin do popolnega zmrznjenja udov tri stopnje ozeblin, slično kakor pri opeklinah.

Najhujše srečujemo ozeblina prve stopnje, ki nastajajo zaradi lahkih zmrznitev. Srečamo jih na prstih rok in nog, pa tudi na ostalih delih nog in rok, tako na podplatih, robovih stopala, petah, na gležnjih in celo — predvsem pri ženskah — na kračah. So to mesta, ki se najbolj tesno prilagajo obutvi. Koža je na teh mestih lahko zatečena, modrikastordečkasto obarvana. Včasih najdemo omejene, prav rdeče vozličke, ki v toplih prostorih močno srbiyo, pa še celo pečejo. V tem je tudi vsa neprijetnost in nadloga. Srbež in pekoča bolečina nas tudi opozorita na to, da smo

ozebli. Pojavljata se pa predvsem ob vremenskih spremembah v začetku in na koncu zime, ko se začne tajati led in topiti sneg. Posebno srbiyo ozebljena mesta, če se hitro ogrevajo. Po navadi se ta ozebljena mesta kmalu pozdravijo, včasih pa ostanejo kot sponin za vse življenje.

Pri naglih ozebljenih je težko ločiti drugo in tretjo stopnjo ozeblin. Zato opišimo te dve stopnji kar skupaj. Na koži se pokažejo mehurčki, ki so napolnjeni s sokrvice. Ozebla mesta kože so neobčutljiva, modrikastordeče obarvana, takoj po ozebljenju blede, krvnega obtoka v tkivu ni. O tem se prepričamo, če z bodemo tako mesto z iglo in ne krvavi. Koža je včasih kakor usnje. Tkivo je krhko in se zelo lahko lomi. Včasih najdemo tudi že zelo zgodaj rane in kraste. Nič čudnega ni, če se tudi kosti z lahkoto drobe. Če take ozeble ude neprevidno slačimo, se kaj lahko zgodi, da nam ostane ta ali oni ud v rokah. Pozneje tak zmrznjeni ud ali oživijo ali pa popolnoma odmreje. Odmiranje je potem dolgo trajno, dokler uda ne odreže zdravnik.

Ozeblinam se lažje izognemo, kakor pa jih zdravimo, ko jih že imamo. Pri opisovanju ozeblin smo videli, da ozebejo oni deli telesa, ki so najbolj izpostavljeni mrazu, ker se najlažje ohladijo. So to nos, uhlji, prsti, tedaj po svoji površini manjši deli telesa, slabše prekrvljeni od večjih, na pr. nog in rok. Te dele bomo ščitili pred mrazom. Vsi poznamo ščitnike za uhlje, volnene rokavice in nogavice. Vemo pa tudi, da je nevarna za ozebljenje predvsem mokrota. Če smo premočeni in stojimo na mrazu, bomo kmalu ozebli. Zato se bomo varovali premočenja.

Omenim naj še alkohol, ki je mnogokrat vzrok ozeblinam. Mnogo pijancev je že zmrznilo. Spominjam se lovca, ki je šel v mrazu prežat na lisico. Med potjo je večkrat srknil žganje, da bi mu bilo topleje. Pri hoji se mu je udiral led v mlakužah ter si je premočil čevlje in noge. Na preži se ga je lotil spanec in je za kratek čas zadremal. Ko se je zdrnil, ni čutil več nog. S težavo je prišel domov. Končno je moral v bolnišnico, kjer smo mu od vseh prstov na nogah

komaj rešili nekaj ostankov.

Zelo važno je, da se izogibamo vseh onih obutev in oblačil, ki ovirajo krvotok v telesnih delih. Predvsem se izogibljimo tesnih čevljev in rokavic. O oblačilih pa sploh ni vredno govoriti, saj vsakdo že sam čuti, da je treba biti pozimi bolj oblečen kakor poleti. Zatorej tudi ne kaže omenjati svilenih nogavic, ki so že prodrle v naše najzakotnejše vasi. Seveda glavno je nekaterim ljudem, da so moderno in lepo oblečeni, na zdravje pa pozabljajo.

Ozeblina zdravimo na različne načine, a mnogokrat jih sploh ne moremo popolnoma pozdraviti. Lažje ozeblina, to je ozeblina prve stopnje, zdravimo z različnimi mazili, ki jih dobimo že tudi gotova v lekarnah. Zelo priljubljene so tudi menjalne kopeli, ki stanejo le malo truda, a so izborne. Pripravimo si posodo z mrzlo vodo in posodo s tako vročo vodo, kakršno vzdržimo. Sedaj kopamo ude eno minuto v mrzli, nato pa eno minuto v topli vodi. To ponovimo pri eni kopeli do desetkrat. Ponavljamo iz kopeli dnevno. Dobre so tudi tople kopeli iz orehovega listja ali hrastove skorje. Priporočajo tudi premazanje ozebljenih mest z mizarskim klejem, mazanje z mešanico različnih olj (terpentin in olivno olje) in tudi še obkladke. Za obkladke priporočajo octovo glino, gost petrolej. Obkladke je priporočljivo dajati na ozebljena mesta zvečer, ko gremo spat. Težje ozeblina spadajo v zdravniško oskrbo.

H koncu še o prvi pomoči pri ozeblinah. Ozeblina ne smemo takoj prenesti v tople prostor, ker mu s tem škodujemo. Ravnati bomo marveč takole: Ozeblina bomo prenesli v nezakurjeno sobo, kjer ga bomo previdno slekli, da se nam ozebli ude ne odlomijo. Nato bomo ozeble dele drgnili s snegom ali z mrzlimi krpmi. Ko bomo kolikor toliko spravili ohtok krvi v pravi tek, bomo sobo polagoma ogrevali. Od snega bomo polagoma prešli na postano, mlačno ter toplo vodo. Drgnili ga bomo z gobo, ki jo bomo namakali v vodo in oželi. Končno ga spravimo v posteljo in mu visoko podložimo ude. Dajmo mu v okrepčilo čaja in druge vroče pijače.

Židje pri nas

Damjan Vahen

Če zasledujemo razvoj svetovne zgodovine od dobe slavnih in mogočnih egiptovskih faraonov do današnje dobe, opazimo, da so preko sveta šli najrazličnejši narodi, ki so gospodovali ali pa hlapčevali; najmogočnejši narodi so sčasoma oslabele in se porazgubili, vstali so mlajši narodi, ki so zagospodovali svetu, a tudi za njih je bila doletena ista pot: zdaj gospodstvo nad drugim, nato hlapčevstvo.

Židovstvo, ki ga je doletela ista usoda, pa je ostalo vkljub vsemu, ko je nešteto narodov podleglo; vsa preganjanja od faraonov, Asircev, Babiloncev in Rimljanov niso mogla zatreti židovskega življa. Brez domovine, razpršeni po vsem svetu so se znašli povsod, povsod so našli novo domovino, ki jih je bogatila in jim lepšala življenje. Kjer koli je bila omika in moč na višku, tam so se židje naselili. Za časa faraonov je bil Egipt najmočnejša država, zato so se židje zatekli v Egipt. In tako so šli ob propadu Egipta v Palestino, iz Palestine v Aleksandrijo, ko pa so svetu zavladali Rimljani, so tudi židje zapustili svojo prejšnjo domovino in se naselili ob Tiberi, kjer so si zgradili svoje mesto »ghetto«. Ob propadu razkošnega Rima so židje prišli s svojimi bisagami čez Alpe med Germane in Slovane. Toda žid se ne ustalil in ne spoji z narodom, med katerim prebiva, temveč ostane vedno in povsod tuj živelj.

Kdaj so se židje naselili na slovenski zemlji in v Ljubljani, ne moremo ugotoviti, vendar so že v 13. stoletju bile židovske naselbine, tako imenovani »židovski redi«, ki so bili posebno močni v Ljubljani, Mariboru, Celju in Ptuj, ter so se polastili skoraj vse trgovine in denarništva, pri tem pa so ljudstvo odirali ter si kopičili velika bogastva. V Ljubljani so imeli leta 1212. celo svojo molilnico, sinagogo, ki je stala v sedanji Židovski stezi. Židje so živelj povsem sami zase ter se niso smeli družiti s katoličani, kajti občevanje med židi in katoličani je bilo strogo prepovedano. Ta medsebojna ločenost in mrznja pa sta izzvala nešteto sporov in spopadov, tako leta 1290., ko je bilo več židov ubitih, leta 1337., ko so ljubljanski meščani obdolžili žide, da so jim zastropili vodnjake, in leta 1408., ko je neki žid oskrnil deklico; mestni sodnik je dal zločinca zapreti in so ga nato obglavili. Toda židje so se zaradi prehude kazni uprli ter je prišlo do pretepa, pri katerem je bilo mnogo ranjenih, trije židje pa so bili ubiti.

Zavist zaradi uspelih kupčij, oduševstvo židovskih kramarjev in razni predsodki so bili povod, da so se Ljubljančani zaradi židov pritožili pri vladarju ter ga prosili, da naj jih reši židov in jih izžene iz dežele. L. 1496. so se stanovni vodin Kranjske, Štajerske in Koroške pritožili pri cesarju Maksimilijanu I., da morajo katoličani trpeti od strani židov zasramovanja in zasmehovanja, da so židje trpinčili mnogo njihovih otrok, jih poklali in jim vzeli kri za svoje obrede, da so zaradi oduševstva zarubili mnogo ljudi in jih ogoljufali, da so zabredli v velike težave. Cesar Maksimilijan je tedaj izdal odlok, da se morajo židje s spremstvom izseliti iz dežele. Toda ta cesarjev ukaz se ni izvršil vse do leta 1513., kajti to leto je ljubljanski magistrat ponovno zaprosil cesarja za izgon židov iz dežele. Cesar je dne 4. avgusta 1513 izdal ukaz, s katerim je židom prepovedal trgovati ali pa izvrševati kakršno koli obrt, če pa bi še kakega žida zalotili pri trgovini ali izvrševanju obrti, naj se mu vse blago zapleni. Tako cesar s tem odlokom ni izpolnil prošnje, zato so se ponovno obrnili na cesarja, ki je dne 1. januarja 1515 izdal nov ukaz, po katerem je prepovedal židom prebivati v Ljubljani, ali pa se v njej naseliti. Na podlagi tega ukaza so takoj izgnali vse žide iz Ljubljane, prav tako pa tudi iz vojvodine Kranjske.

Ko pa je v Avstriji zavladal cesar Jožef II., je leta 1780. izdal odlok, v katerem je tudi židom priznal nekaj pravic in svobode. Toda ta cesarjeva odločba je izzvala mnogo pritožb, zato je cesar Jožef II. leta 1781. izjavil, da ne namerava v svojih dednih deželah pospeševati širjenje židov ali pa naselitev na novo, temveč jih pridobiti za koristne državljane, kjer so dosedaj naseljeni. Zato je grof Lamberg, kranjski deželni glavar, leta 1781. pojasnil deželnim stanovom, da se cesarjev odlok ne tiče Ljubljane in Kranjske ter da ostane v veljavi še dalje privilegij za Ljubljano, ki ga je izdal l. 1515. cesar Maksimilijan I.

Ko pa je Napoleon zasedel Kranjsko in ustanovil Ilirijo, so nastale nove prilike, z njimi pa tudi nove odredbe in navade. Leta 1810. se je v Ljubljani naselil prvi žid Mojzes Heimann, ki je kupil v Špitalski ulici hišo, v kateri je odprl trgovino. Ker pa je guverner Marmont razveljavil avstrijski denar, je odprl tudi nekako menjalnico ali banko. Ko pa je leta 1813. Ilirija razpadla in je Kranjsko zasedla avstrijska vojska, so se vrnili avstrijski zakoni, z njimi pa tudi vse stare svoboščine in pravice, ki si jih je mesto pridobilo pred francosko okupacijo. Avstrijska vlada se je začela zanimati za židovsko vprašanje in tako je leta 1814. ljubljanski župan sporočil baronu Codelliju, intendantu za Gorenjsko, da žive v Ljubljani trije židje, in sicer: Abraham in Mojzes Heimann, ki imata banko in manufakturno trgovino, in Samuel Kunz, ki je profesor matematike na liceju. Okrožni urad je še isto leto izdal odlok, po katerem morata Heimanna zapustiti deželo, svoje imetje pa prodati, toda oba brata sta se pritožila na gubernij, ker po statutu pariškega mira lahko ostaneta v deželi za dobo 6 let. Ker pa rešitve dolgo ni bilo, sta Abraham in Mojzes Heimann zapustila deželo, upravo pa sta prepustila nečaku Simonu Heimannu. Leta 1815. je prišla od gubernijske rešitve, da se morajo pustiti vse pravice rodbini Mojzesa Heimanna, ki pa je izključena od vseh javnih služb. Profesor Kunz pa se je dal krstiti 11. septembra 1814. v stolnici. Toda ljubljanski magistrat ni hotel popustiti in je vedno bolj oviral delovanje Heimannovi rodbini, ki se je pritožila na Dunaju; dvorna pisarna je nato z gubernijsko odredbo 24. marca 1834 odredila, da smejo prebivati v Ljubljani Mojzes Heimann z ženo in potomci, trgovski pomočniki in uslužbenci, kolikor jih je bilo v Ljubljani leta 1813., Friderik Heimann in Simon Heimann s svojo družino. Toda sporov ni in ni hotelo biti konec, zato je grof Hohenwart pozval leta 1854. mestni magistrat ljubljanski, da naj predloži seznam vseh židov, ki so pristojni v Ljubljano, in seznam židov, ki stanujejo v Ljubljani, a v Ljubljano niso pristojni. Toda med tem časom je Simonu Heimannu umrla žena in se je preselil na Dunaj, poslovodja in ostali uslužbenci njegove trgovine in banke pa so se dali krstiti, tako da v tem času v Ljubljani ni bilo nobenega žida.

Toda časi so se izpremenjali, z njimi pa tudi odredbe. Leta 1860. je cesar razveljavil utesnitev verodostojnosti nekatoliških prič in v tej politično viharni dobi se je priselil v Ljubljano iz Zagreba žid Schwarz, ki ga je hotel magistrat izgnati v 48 urah. Toda policijsko ravnateljstvo je magistratu sporočilo, da izgon tujcev ne spada v področje magistrata. Spor med magistratom in državnim namestništvom je končal Schwarz sam, ker se je vrnil v Zagreb. Toda tudi pri ljubljanskem magistratu je nastopila nova doba, ker je avstrijska vlada izdala konec leta 1860. okrožnico, po kateri se državlanske in politične pravice vseh priznanih ver, med katerimi je bila tudi židovska, urede na podlagi svobode in ljubezni do bližnjega. Ko je leta 1865. ljubljanski občinski svetovalec Horak predlagal, da naj se sklene, da židje ne smejo stanovati v Ljubljani ter da naj se spoštujejo stari privilegiji mesta, so njegov predlog dali v rešitev pravnemu odseku magistrata, v katerem so bili med drugimi tudi dr. Bleiweis in dr. Josip Zupan. Na podlagi poročila viteza Kaltenebergerja so Horakov predlog odklonili, za predlog sta glasovala samo dr. Bleiweis in dr. Jernej Zupanc.

Toda leta 1867. so državni zakoni priznali vsem narodom in vsem veram enakopravnost, z njimi pa so bile razveljavljene vse svoboščine, vsi odloki in vsi privilegiji glede židov, ki so postali svobodni in enakopravni državljani z ostalimi državljani ter se je že do leta 1900. naselilo v Ljubljani 96 židov.

Borbe ljubljanskega magistrata proti židom, ki so trajale skoraj 400 let, pa so dosegle toliko, da se židje niso mogli na slovenski zemlji naseliti v takem številu kakor drugje, kjer štejejo po več odstotkov celotnega prebivalstva.

Srečno novo leto želi
JOŽE STRGAR, brivec-trizer
LJUBLJANA, Miklošičeva cesta
nasproti Vzajemne zavarovalnice

NE VEMO NE URE NE DNEVA
V zadnjem času je KARITAS med drugim izplačala

cele zavarovalne vsote

ob smrti naslednjih članov in članic:

Fras Ivan, Maribor, Vošnjakova ulica 22;
Malgaj Frančiška, Gotovlje 32, p. Zalec;
Kranjc Josip, Nova vas — Podsused;
Pressl Tomaž, Ljubljana, Frankopanska 20;
Skof Ivan, Ljubljana, Galjeveca 110;
Cigler Leopold, Novo mesto, 6. sept. ul. 1;
Godec Jože, Vel. Globoko 12, p. Zagradec;
Živalič Marija, Gunclje 2;
Kos Alojzij, Ljubljana, Rožna dolina VI-6;
Peternel Jožefa, Ljubljana, Galjeveca 18;
Bilban Jožef, Dornice 1;
Rogelj Janez, Preserje 8;
Vovk Josipina, Ljubljana, Knafleja ul. 13;
Podobnik Marija, Ježica 31;
Polanc Frančiška, Ljubljana, Prisojna 1;
Krašna Alma, Ljubljana, Poljanska 54.

Brezplačno sozavarovano vsoto je KARITAS izplačala ob smrti 9 letne Meše Mihaele iz Vrbljenja 9, p. Ig pri Ljubljani.

KARITAS.

Na sodišču. Sodnik: »Obtoženi ste, da ste vrgli svoji ženi glinast lonec v glavo.« — Obtoženec: »Kaj hočete, gospod sodnik, smo pač siromaki in si ne moremo privoščiti porcelanastih loncev.«

Pri šoferskem izpitu. Član komisije: »Pomudimo se pri sledečem praktičnem primeru: Vi ste za volanom, avto ima veliko brzino. Kaj boste napravili, ko na nekem ovinku naenkrat zagledate pred seboj kak žid ali voz sena?« — Kandidat: »Izbral bom voz sena!«

Po amerikansko. Osem zjutraj je odbila, ko je skočil Simpson iz postelje. Strašno ga je bolela glava. Zato stopi k telefonu in pokliče svojega ravnatelja: »Oprostite, gospod ravnatelj, danes ne morem priti v pisarno. Iskreno priznam, da sem bil snoči predolgo s tovariši v veseli družbi in da smo nekoliko pretiravali. Danes res nisem za nobeno rabo.« — Ravnatelj: »Nič hudega, nič hudega! Veseli me, da se kljub temu zanimate za službo. Pridite tedaj jutri v urad. Danes si pa lepo odpočijte, saj je itak — nedelja.«

Ilustracije in klišei dajoreklamami
šele pravo lice.
Za reklamo v visokih nakladah
uvažujte samo
ffsetni tisk, ki
e danes izmed
vseh najcenejši

Kameno tisk
Knjižotisk - Bakrotisk-Klišarna
Litografija
Fotolitografski
oddelek, kjer je
ateljé za barvano
totografijo v
naravnih barvah

LJUDSKA TISKARNA
Ljubljana, Kopitarjeva ul. 6

Knjige zastoni!

Novembrska križanka je naletela na izredno visoko število prijateljev te lepe in poučne igre. Zreb je sledečim določil knjižna darila:

1. Ferenc Štefan, poljedelec, Rakovec 8, p. Metlika.
2. Oven Jože, strojnik, Martinja vas 11, p. Vel. Loka.
3. Kukovica Minka, tov. delavka, Dev. Marija v Polju 150.
4. Mavec Frančišek, dijak, Ljubljana, Barje, Volarjev štraton 27.
5. Jakoš Frančiška, tov. upokojenka, Zadvor 8, p. Dobrunje pri Ljubljani.
6. Oberstar Josip, občinski uradnik, Sodražica 12.
7. Pirnat Leopold, čevljar, Ljubljana, Jernejeva ulica 16.
8. Peršič Zolija, tov. delavka, Grosuplje.
9. Osterman Ivana, dijakinja, Dolnji Logatec 152.
10. Štrifol Manica, pos. hči, Cajnarji 1, p. Begunje pri Cerknici.

Navedeni prejmejo v dar po eno lepo slovensko knjigo, katero jim pošljemo po pošti.

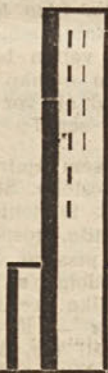
*

Pravilna rešitev križanke se glasi:

Vodoravno: 1. sito — 5. Nepal — 10. plosk — 14. pipa — 17. zato — 19. Kina — 20. laso — 21. Riga — 22. Tebe — 24. Rab — 25. uta — 26. Nero — 27. Popp — 29. Moste — 31. Gete (pravilno Goethe) — 32. lira — 34. dro — 35. Lava (tudi lava) — 36. ravs — 38. pila — 39. Prekmurje — 40. pram — 41. tona — 43. krom — 44. ata — 46. nunc — 48. Belt — 49. mlaka — 51. samo (tudi Samo) — 53. srne — 54. PAB — 55. oda — 57. most — 59. opat — 60. Peru — 61. resp — 63. klin — 65. ahat — 66. pokam — 67. dnina — 68. opis.

Navpično: 2. iz — 3. tat — 4. otep — 6. ek — 7. pir — 8. Anam — 9. labod — 10. Pluto — 11. late — 12. osa — 13. so — 14. pire — 15. igo — 16. pa — 18. obol — 21. reta — 23. Epir — 26. Neva — 28. praprot — 30. sramota — 31. Galenus — 33. Avram — 35. Lijon — 37. Sem — 38. prt — 40. prle — 42. Anam — 43. Kent — 44. album — 45. akord — 47. emok — 48. brat — 49. Mara — 50. Aden — 52. Oslo — 53. Spa — 54. pek — 56. asi — 58. tip — 59. oh — 60. po (tudi Po) — 62. p. n. — 64. ni.

Podjetje gradi visoke in nizke stavbe, ima lastni kamnolom, lastne gramoznice in asne s troje. Izvršuje skice,

načrte in pro-rachune. Številna in lepagra-d-bena dela ši-rom vse Ljub. pokrajine pri-čajo o solid-nosti podjetja.

GRADBENO IN TESARSKO PODJETJE MAVRIČ ANTON

stavbenik in sodni izvedenec, ima tehnično pisarno v **LIUBLJANI**, na Tyrševi cesti 55 ali Bežigrad 1, telefonska številka je 33-82.

Goljuftiv svet. Cipek se je utrujen vrnil domov in sam sebi govoril: »Svet je zares poln ničvrednežev in goljufov. Vse dopoldne sem se trudil, da sem poslkal vrabca, da je dobil podobo kanarčka, pa mi je nekdo dal zanj ponarejen pet-desetak.«

Lloyd George. V začetku svoje politične kariere je Lloyd George večkrat žolčno govoril proti ženskim političnim pravicom. Ko je na nekem shodu spet stresal jezo na ženske, skoči neka ženska na stol in zavpije: »Če bi vi bili moj mož, bi vas zastrupilak!« — Lloyd George se je takoj zmašel in odvrnil: »Če bi vi bila moja žena, bi se jaz sam zastrupilak!«

Profesorska pozabljenost. Profesor Cvek: »Ne veste, gospod tovariš, kako sem že sit teh oguljenih dovtipov o profesorski pozabljenosti. Danes sem spet enega čital in bi bil najrajši skočil iz kože.« — Profesor Dvojka: »Kateri dovtip je to bil?« — Profesor Cvek (nekaj časa pomišlja): »Pa sem ga res pozabil.«

3	4	5	×	×	6	7	8	×	9	10	11	12	×	×	13	14	15
16			17	18	×	19		×	20	×	21			×	22	23	
×	24				25			×	26		27	×	28		29		×
30	×	31					×	32			33	×	34				×
36	37	×	38			×	39				40	×	41			×	42
43		44			×	45					46	×	47			48	
49			×		50			×		×	51			52	×	53	
54			×	55					×	56				57	×	58	
59				60		×	61			×	62			×	63	64	
		×	65			×						×	66			×	

Vodoravno: 1. Kos celote. — 3. Staroslovansko človeku sovražno bajno bitje; tudi drugi izraz za srd, jezo. — 6. Važno železniško križišče južno od Novega Sada. — 9. Priimek iz naslova Cankarjeve drame; tudi zemeljsko bogastvo. — 13. Moško krstno ime. — 16. Vrsta krme; tudi glavno mesto Kanade. — 19. Medmet, s katerim povemo, da nas kaj zaskeli. — 21. Posoda za kohanje. — 22. Visoka rastlina, doma v Afriki; važna za pridelovanje olja, katerega ima mnogo v semenu; v margarinah se nahaja kot obvezna sestavina. — 24. Malokrvnost (znanstveni izraz). — 26. Največja italijanska reka, kakor ji rečemo po slovensko. — 28. Tuj izraz za poročilo, prednašanje, predavanje. — 31. Glavna ženska oseba v znanem Finžgarjevem velikem romanu. — 32. Slovenski še živeči pesnik. — 34. Zanimanje besede tek. — 36. Živalski glas. — 38. i. b. a. — 39. Rimski deželni upravitelj v Judeji, ki je pustil križati Jezusa (ime zapiši z latinsko končnico!). — 41. Oblika pomožnega glagola biti; tudi: praočje semitov. — 42. Kratica latinske besede, ki pomeni vsoto; tudi: Povej s ali z po srbohrvaško! — 43. Iz italijanščine izposojena beseda, ki pomeni skrb. — 45. Vrsta zelo dobrih cigar. — 47. Burja; tudi naslov znamenite skladbe Vite-slava Novaka, češkega skladatelja. — 49. Največji še delujoči evropski ognjenik. — 50. Nevestina oprema. — 51. Oblika glagola imeti; tudi naslov muslimanskega duhovnika. — 53. Južno od Moskve ležeče mesto, ki igra v tej vojni važno vlogo. — 54. Določen čas; tudi ime svetnika. — 55. Glavno mesto italijanske pokrajine Forli (leži ob Jadranu). — 56. Tropska rastlina, katere mesnati sad je izvrstna in prijetna hrana. — 58. Domač praznik. — 59. Postavi petkrat isto črko! — 61. Član izumrlega naroda. — 62. Predplačilo. — 63. Rimska Ljubljana. — 65. Kovine žre. — 66. V sobi po njih hodimo.

Navpično: 1. Trdilnica. — 2. Kratica za lastnoročno. — 3. Oblika pomožnega glagola biti. — 4. Grška črka. — 5. Zimsko vozilo. — 6. Tlačen narod. — 7. Kratica za ime velike države v Severni Ameriki. — 8. Kratica za naslov (Magister artium), ki ga podeljuje le londonska univerza; tudi besedica, ki jo je mnogo slišati v govoru zahodnih Slovencev. — 10. Dolžnost učenca. — 11. Ob Miklavževem se ga veselimo. — 12. Angleško pristaniško mesto in trdnjava v južni Arabiji. — 13. Abrahamov sin. — 14. Enota električnega učinka. — 15. Enota električnega upora. — 17. Naslov Finžgarjeve ljudske igre; tudi ime kovinaste gospodarske priprave. — 18. Vrsta živali na najnižji razvojni stopnji. — 20. Tako pojemo, kadar ne vemo pesmi besedila. — 22. Poljedelski opravak. — 23. Tuj izraz za puščavnik. — 25. Žensko krstno ime, okrajšano iz

imen kakor Jakobina, Karolina itd. — 26. Vojna luka v Istri. — 27. Drugemu izročiti. — 29. Muslimansko pokrivalo. — 30. Največja reka srednje Italije, izvira v Etruskijških Apeninih, teče skozi Campagno in se pod Rimom izliva v Tirensko morje. — 32. Orjak. Tuj izraz, povzet po bajeslovniških grških orjakih, ki so hoteli prepoditi bogove iz Olimpa. — 33. Tuj izraz za izurjenost, izvežbanost, vajo. — 35. Vojaški nastop ob slovesnih priložnostih. — 37. Nekdanja grofija in pokrajina v severni Franciji, meji na Flandrijo. (Zapiši, kakor izgovarjaš!) — 39. Grenka zdravilna rastlina. — 40. Srbski izraz za sedlo, na katero se tvori. — 42. Boljša soba. — 44. Gospodujoči sloj v starem Peruju. Njegova država, ki je slovela po svojih socialnih ureditvah ter visoki in starodavni kulturi ter umetnosti, je leta 1533. propadla. — 45. Drugo ime za indijsko božanstvo Višnu; tudi krajevna oznaka, ki jo mnogokrat srečamo v stari zavezi (na pr. dom Samuela); tudi del človeškega telesa. — 46. Glavno mesto južnoarabske neodvisne države Jemen; pri nas smo pod tem imenom poznali tudi neko vrsto čokolade; v latinščini in italijanščini pomeni beseda toliko kot zdrava. — 48. Francoski pisatelj (1802—1885), tudi manj znano moško krstno ime. — 50. Pogojna členica. — 52. Kakor pod 8. navpično. — 55. Prebivališče zveličanih. — 57. Poslanec. — 60. Ploskovna mera. — 64. Kakor pod 8. navpično.

*

Rešitve je poslati do 31. januarja 1942 na naslov: Uredništvo »Naše moči«, Ljubljana, palača Vzajemne zavarovalnice. — Deset pravih rešitev bo izžrebanih za knjižne nagrade.

Oporezen potnik. Gospod Tapica naroča šoferju avtoksija: »Posebno vas opozarjam, da vozite počasi, da se izogivate ulic z velikim prometom, da na križiščih vedno pravilno zatrobite, da...« — Šofer (ga nervozno prekine): »In v katero bolnišnico naj vas v primeru nezgode zapeljem?«

L. M. ECKER, Sinova

Sološno kleparstvo, kritje lesocementnih streh, strelvodne naprave, Mrzlo in toplovodne instalacije, sanitarne opreme

Račun pošne hranilnice št. 10.771
Telefon interurban št. 29-33

Ljubljana — Slomškova ulica 4

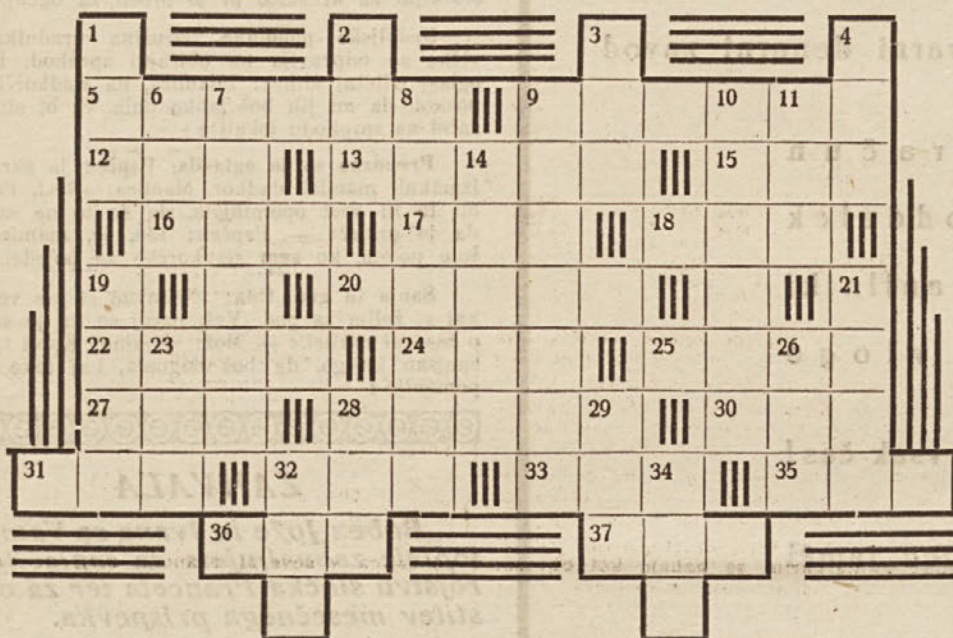

Draga mladina!

Stara navada je, da si za novo leto želimo vse dobro. Tudi jaz ostajam tej lepi navadi zvest in prav od srca želim, da bi bilo novo leto skozi vseh svojih 365 dni srečno in blagoslovljeno vam, moji mladi prijatelji in prijateljice, vašim spoštovanim staršem, učiteljem, učiteljicam, katehetom in vsem, ki jih imate radi. Nisem pa zapisal tega voščila samo zaradi lepe navade, temveč iz srčne potrebe. Mislim namreč, da se bomo morali v

novem letu še bolj nasloniti drug na drugega, se bolj vzljubiti, še bolj drug drugega podpirati, bolj drug drugega težave in bremena razumevati in lajšati, bolj resnično drug drugemu zeletni dobro.

Vaši želji, da bi radi reševali križanke tudi iz »Mlade moči«, ustrezam. Ker ste želeli, naj bi bila križanka bolj »popoprana«, sem pa še posebno rad ugodil. Res sem radoveden, koliko vas bo, ki se je boste »z uma svetlim mečem« lotili in jo pravilno rešili. Le oglejte si jo dobro!

Vodoravno: 5. Tuja beseda za manjši stroj. — 9. Leseno poslopje, kakršnih zlasti v vojnem času mnogo vidimo. — 12. Po njej hodimo. — 13. Del pohljstva v boljših hišah. Na kmetih in pri delavcu ga navadno ni. — 15. Kraj pri Ljubljani. Tudi ena izmed mnogoterih oblik zemeljske površine. — 16. Vojska, a povej jo po srbohrvaško. — 17. Sredi polja kima, rdečo kapo ima. — 18. Poljedelsko orodje. — 20. Podzemeljski del mnogih rastlin. Tudi zelo pogost slovenski priimek. — 22. Ploskovna mera za zemljišča. — 24. Prva beseda iz imena novega judovskega mesta, ki je bilo ustanovljeno leta 1931, ter leži severno od Jafe. Tudi ime pravilničnega viteza iz švicarskih osvobodilnih bojev. Ta vitez je moral streljati na jabolko na otrokovi glavi. — 25. Drugi izraz za drag, pri srcu mi je. — 27. Največja nemška reka. — 28. Naslov velikega klobučarskega podjetja v Škofji Loki. Beseda pomeni v srbohrvaščini klobuk. — 30. Trgovsko predplačilo. — 31. Ribiško orodje. — 32. Lesen bat, orodje, ki ga uporabljamo pri klanju drv. — 33. Manj znan slovenski izraz, ki pomeni trd, neokreten. — 35. Francosko mesto, v katerem je živel znameniti svetniški župnik. — 36. Velika lesena posoda (navadno za vino). — 37. Gospod med govejo živino.

Navpično: 1. Del ostrešja. Tudi nenadno obolenje, navadno s smrtnim izidom. — 2. Velika, navadno lesena posoda (n. pr. za kisló zelje). Tudi ime za posodo, v kateri se koplje. — 3. Mongolsko-turški vladarski naslov. — 4. Klica. — (Pozor! Besede od 1. do 4. navpično imajo vse prvo in drugo črko enako!) — 6. Rastlina čebulnega okusa, ki se uporablja kot poživilo pri nekaterih jedeh. — 7. Kozaški poveljnik. — 8. Škof in mučenec, ki ima god 24. januarja. — 9. Umetna smola, ki se v raznih oblikah uporablja za izolacije, n. pr. pri stavbah. — 10. Drug izraz za Jadran. — 11. Rudarski izraz za kopanje rude na površju zemlje. — 14. Mestece v srednji Bosni, v katerem kopljejo in predelujejo železno rudo. — 19. Prvih pet Mojzesovih

knjig sv. pisma, kakor se čitajo pri judovski božji službi. — 21. Desni pritok južne Morave. — 23. Kratek stavek, ki pove splošno važno resnico ali nauk. — 26. Priprava za merjenje časa. — 28. Mestece v Sremu. — 29. Slovenski pesnik, ki je napisal v šaljivi obliki Jurčičevega »Desetega brata«. Tudi kraj na Dolenjskem. — 32. Ptica pevka. Tudi ime slovenskega zgodovinarja. — 34. Kratica za organizacijo Italijanske liktorske mladine.

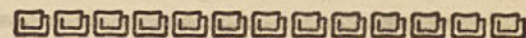
★

Križanka v novembrski »Mladi moči« se je zdela mnogim prelahka. Pa je kljub temu večina rešitev takih, da se jih je razveselil moj — koš. Izmed pravilnih rešitev je pa žreb naslednje določil za knjižne nagrade: Boh Ivan, učenec V. razreda, Jurjevica 44, p. Ribnica na Dol. — Nagode Janez, učenec ljudske šole, Vrhnika, Sušnikova cesta 4. — Brugelj Lenka, dijakinja, Ljubljana. — Anžin Ivica, učenka II. razreda, Tomačevo 70, p. Ljubljana-Moste.

Pravilna rešitev križanke se mora glasiti:
Vodoravno: 1. Kristus — 7. prt — 8. leden — 10. on — 11. lek — 12. re — 13. kad — 14. vem — 15. riž — 16. kic — 17. lep — 18. nos — 20. od — 21. nor — 22. hi — 23. nič — 24. Puš — 25. tat — 26. Ren — 27. Pag — 28. pik — 30. os — 31. trs — 32. ki — 33. ilo — 34. krš — 35. Jama — 37. trak — 38. ena — 39. pleča — 40. Amerika. — **Navpično:** 1. Krn — 2. rt — 3. sled — 4. tek — 5. ud — 6. serec — 7. pot — 9. nem — 11. laž — 13. kip — 14. Vis — 15. red — 16. kor — 17. log — 18. noč — 19. piš — 21. nit — 22. Hun — 23. nag — 24. pek — 25. TAS — 26. ris — 27. polje — 28. Pro — 29. piška — 31. tla — 32. krača — 33. imam — 34. Krek — 36. Ana — 37. tli — 39. pr.

Vsi lepo pozdravljeni

B. I. VO.

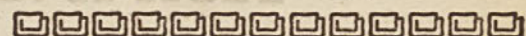
P. n.

Uzajemna zavarovalnica,
oddelek Karitas

Ljubljana

Podpisana se zahvaljujeva za izplačilo 38 lir ob rojstvu najinega sina Francita ter za oprostitev mesečnega prispevka. Prosiva, da zahvalo objavite v »Naši moči«.

Rok in Trani Starin s. r.
Zadvor 96, p. Dobrunje

VESELI DOGODKI

V zadnjem času je KARITAS izplačala po 38 lir naslednjim novorojenčkom:

Pečar Frančišek, Vrhnika;
 Križman Jožef, Podgorica, p. Grosuplje;
 Kincl Milena, Rečica pri Semiču;
 Žerjav Frančiška, Borovnica;
 Vesel Milan, Podklanec, p. Sodražica;
 Boben Franc, Jama, pošta Dvor;
 Oman Ljudmila, Vevče, p. Dev. M. v Polju;
 Starin Franc, Zadvor, p. Dobrunje;
 Marinko Janez, Vnanje gorice, p. Brezovica pri Ljubljani;
 Pavlenič Martina, Hrastje, p. Št. Jernej na Dolenjskem;
 Milošič Franc, Ljubljana.

Po posebnih dodatnih zavarovalnih pogojih za zavarovanje KARITAS sta poleg tega tudi oče in mati novorojenega otroka oproščena enomesečnega prispevka. Te ugodnosti so deležni samo že nad eno leto zavarovani starši in njihovi otroci.

KARITAS.

IVAN IN FRANČIŠKA JAVORNIK

mesarja in prekajevalca

Ljubljana — Domobrnska cesta 7, Šolski dvored, Wolfova ulica 12, Miklošičeva cesta 17, Dolenjska cesta, nasproti Rakovnika, tel. 2703 in 3157
 želita svojim odjemalcem in prijateljem
srečno novo leto

Starinar na pošti. Poštar: »Znamka, ki ste jo nalepili na to pošiljko, je bila že rabljena.« — Starinar: »Toda je kot nova, gospod poštar!«

Šolarska. Tončka: »Mama, naš gospod katehet pa res ničesar ne zna.« — Mama: »Kako to?« — Tončka: »Danes me je vprašal, kako se naredi križ.«

Vzrok revmatizma. Zdravnik: »Ampak, gospod Žolna, kje ste neki ujeli tak revmatizem v desni roki?« — Žolna: »Ah, nerodna stvar! Bil sem na veselici. Ko sem se vračal domov, sem tri ure držal okoli pasu svojega prijatelja in mu prigovarjal, naj vendar gre domov, a nikakor ni hotel. Ko se je zdanilo, sem šele videl, da nisem držal prijatelja, temveč sneženega moža.«

Potegona. Reče jecljač šepavcu: »Daj mi sto lir in ti povem, kako moraš napraviti, da nihče ne bo opazil, da šepaš!« — Šepavec: »Velja! Tu je stotak!« — Jecljač: »Krajšo nogo vedno postavljal na hodnik, z zdravo pa hodi po uličnem tlaku!« — Šepavec vidi, da je nasedel in premišljuje, kako bi jecljaču vrnil. Pa pravi: »Če mi pa ti daš 200 lir, ti razodenem, kaj ti je storiti, da ne boš jecljač.« — Jecljač: »Drži! Tu imaš dva stotaka.« — Šepavec: »Molči!«

MESTNA HRANILNICA LJUBLJANSKA

je največji slovenski pupilarno varni denarni zavod

- ◆ Tekoči račun
- ◆ Pupilarni oddélek
- ◆ Domači hranilniki
- ◆ Navadne vloge

A vista vloge izplačljive vsak čas!

Za vse obveze hranilnice jamči

MESTNA OBČINA LJUBLJANSKA

Dražila in poživila

Dr. Maks Wraber.

V vsakem gospodinjstvu so dobro znane in uvaževane razne začimbe in dišave. Zaradi svojega dražilnega in poživiljajočega delovanja jih prištevamo k tako imenovanim dražilom ali poživilom (nasladilom). Ta so po ogromni večini rasilinskega, redkeje živalskega ali rudninskega izvora. Nekatera poživila imajo razen poživilnega (nasladilnega) tudi manjšo ali večjo hranilno vrednost in ta so v prehrani posebno važna. — Raznovidna poživila uporabljamo največ zaradi njihovega nasladilnega učinkovanja, manj upoštevamo njihovo hranilno vrednost, skoraj nič pa ne poznamo njihovega zdravilnega delovanja.

Oglejmo si nekaj bolj znanih začimb in dišav, ki so splošno v rabi in jih premore sleherni gospodinjstvo! Zanima nas v tem sestavku predvsem zdravstvena plat njihovega delovanja. Dvoje najvažnejših poživil, ki imata mimo hranilne tudi še izredno važno zdravstveno vlogo, smo opisali že zadnjič: čebulo in česenj. — Precej bogata na poživilih, ki imajo tudi zdravilno moč, je družina kobilnic. Opisati hočemo najvažnejše in najbolj znane zastopnike te družine: peteršilj, zeleno, kumino, janež in korenje.

Peteršilj.

Kaj bi počele kuharice brez peteršilja? Tarnale bi skoraj bolj, kakor če bi manjkalo soli. Peteršilj ali peršin (*Petroselinum hortense*) uspeva ponekod divje, v naših krajih pa je

znan samo iz vrtov (kulturna rastlina), redkeje v poldivjem stanju. Goji se v več vrtnarskih oblikah po vseh zelenjadnih vrtovih ali pa kar v loncih in zabojih. Cenijo ga kot močno začimbo zaradi listja in korena, ki imata prijeten duh ter dajeta hrani prijeten okus in vonj. Peteršiljev koren se nabira spomladi, posuši v senči in spravi na suhem. V ljudskem zdravilstvu se uporablja kot sredstvo zoper vročino; odstranjuje vetrove, sili k potenju in žene na vodo, vzbuja tek in čisti kri. Peteršiljevo listje se nabira v času cvetenja in se uporablja v svežem ali suhem stanju na splošno v vse iste namene kakor koren, razen tega pa še zoper vodeničnost; sveže listje polagajo ponekod na otekline, razne rane itd. Peteršiljevi plodovi se zbirajo v septembru in oktobru in so prav tako dišeči (aromatični) kakor ostali deli rastline, v zdravilne namene pa se le redkokdaj uporabljajo; bolj se uporablja alkoholni izvleček (tinktura) plodov. — Iz vseh delov rastline, posebno iz plodov, se izdeluje peteršiljevo olje, ki vzbuja tek, ureja prebavo, odstranjuje vetrove, žene na vodo, krepi delovanje ledvic, ureja izločanje žlez, uporablja se tudi proti želodčnim krčem, koliki, vročini, motnjam mesečnega perila itd. — Prav tako se priporočata čaj iz vseh delov svežega ali suhega peteršilja ter sok iz svežih delov rastline za okrepitev želodca, boljše delovanje ledvic, urejanje prebave, pomirjenje živcev itd.

Zelena

(*Apium graveolens*) je znana po svoji debeli, mesnati korenini in po velikih trodelnih, pernato razdeljenih listih, ki so temnezeleno barve (ime

To je važno vedeti. Jakob: »Moja žena nikdar ne kriči, če pridem pozno domov. Zadovolji se s tem, da stresa glavo.« — Matija: »Katero glavo, svojo ali tvojo?«

Dosledno. Perič: »Zdi se mi, da vi sploh nimate vere.« — Polič: »Da, jaz verujem samo to, kar razumem.« — Perič: »No, potem imam pa jaz prav.«

Spremenjeni časi. Sodnik: »Po pričah je dokazano, da ste tožitelja razžalili, ko ste mu rekli, da je svinja.« — Obtoženec: »Oprostite, gospod sodnik, mislil sem si, da v sedanjih časih, ko je svinjsko meso tako v časteh, to ni žaljivka.«

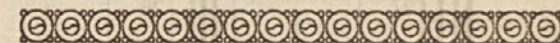
Čisto preprosto. »Kaj pa rečeš ženi, če prideš takole kasno natreskan domov?« — »Kaj rečem? Dober večer! pravim, vse ostalo pa potem že ona pove.«

Gotovo znamenje. Sodnik stražniku, ki je zaslišan kot prič: »Ali je bil obdolženec pijan, ko ste ga dotični večer opazovali na ulici?« — Stražnik: »Prav gotovo! S cigareto v ustih je namreč štorkljal za kresnico in jo prosil za ogenj.«

Nedeljsko popoldne. Družina uradnika Pi-vičke se odpravlja na običajni sprehod. Pa se oglasi triletni Mihec: »Mamica, na sladkorčke ne pozabi, da mi jih boš lahko dala, če bi slučajno začel na sprehodu jokati!«

Prepozno se je ogasila. Pepček je skrivoma izmaknil mamicci sladkor. Mamica: »Reci, Pepček, ali te ni vest opominjala, da se to ne sme in da je greh?« — Pepček: »Je, je, mamica, all šele potem, ko sem sladkorčke že pojedel.«

Sanje in god. Ona: »Nedavno si me vprašal, kaj si želim za god. Veš, nocoj se mi je sanjalo o biserni ogrlici.« — Mož: »Sijajno! Kupil ti bom sanjsko knjigo, da boš dognala, kaj take sanje pomenijo.«

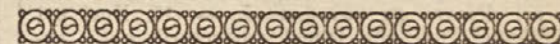

ZAHVALA

Boben Jože in Ivana se Vam najtopleje zahvalujeta za izplačilo ob rojstvu sinčka Franceta ter za oprostitvev mesečnega prispevka.

S spoštovanjem

*Boben Jože in Ivana i. r.
Jama, Dvor pri Žužemberku*

rastline) in močno diše. Gojimo jo po vrtovih zaradi njene hranilne in nasladilne vrednosti, toda že starim narodom je bila poznana kot zdravilna rastlina. V zdravilne namene se uporabljajo vsi rastlinski deli (korenina, listje, plodovi, olje, sok), in sicer korenina (ki ima tudi znatno redilno vrednost) kot sredstvo za okrepitev želodca, odvajanje vode, urejanje prebavnih motenj, revmatizem, gih; listje zdravni kronični pljučni katar, astmo, hripavost, bolezn ledvic in sečnih organov, živčne bolezni i. dr.; sok iz zelene se priporoča zoper sladkorno bolezen.

Kumina

ali kumin ali kumič (*Carum carvi*) raste po nekoliko vlažnih gorskih travnikih. Je travniški plevel, ker njegovo visoko (pol do tri četrtri metra) in močno razvejeno steblo do košnje precej olesen in je za krmo nerabno, listja pa je itak malo in še to je vse na drobno razrezano ter zvene še pred košnjo. S svojo močno vretenasto korenino kumina tudi zelo izčrpava zemljo. Cvete maja in junija in tedaj so gorski travniki včasih kar beli od te rastline. Drobní, beli cvetovi se združujejo v kobulčke in kobule, ki so brez ogrinjala in ogrinjajca. Obrodi mnogo plodov, ki dozore ob košnji in se nabirajo pred njo. Izpulijo se cele rastline in povežejo v butare, ali pa se odščišnejo samo kobuli s plodovi; sušimo jih v senči, da dodobra dozore (postanejo temnorjavi), nato plodove osmukamo ali kar otepemo ter spravimo v dobro zaprte vrečke ali škatle (najboljši so stekleni lončki), da se na zraku ne izveše. Suha vejnata stebela vežejo v metlice. — Plodovi vsebujejo mnogo eteričnega (hlapljivega)

